

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 120 Lei
Pe jumătate
de an . . . 60 Lei
Exemplarul . . . 3 Lei

ROMÂNUL

ORGAN AL PARTIDULUI NAȚIONAL ȚĂRĂNESC ARAD

REDACȚIA
și
ADMINISTRAȚIA
ARAD
Strada Horia No. 2.
(Clubul Partidului
Național Țărănesc)

Infrângerea mizeriei

Este cea mai aprigă și mai dâră dintre luptele ce le duce omul pentru salvarea ființei sale pământești. Bucata de carne din care e făcut omul vrea mereu pâine, hrană, și nu cunoaște amânare. Deasupra mândriei, ambiției, gloriei și strălucirii stă foamea. Ea îl împinge, mai mult decât orice, pe om spre uriașe eforturi, căci tot ea pune alternativa de a reuși sau pieri. Descoperirile geografice, cele științifice, invențiunile se datoresc omului care căuta noi terenuri și noi mijloace de exploatare pentru îmbunarea celui mai crud dușman al său: foamea. Luptete sociale cari s'au întezit în timpurile din urmă au fost luptele celor flămânzi cu cei sătui, luptele săracilor împotriva celor bogați, se luptau cei cari munceau împotriva acelor cari trăgeau foloasele muncii, fără să fi dat ceva.

Bolșevism, comunism, și alte curente de felul acesta, cari urmăresc reformarea așezării sociale au prins întotdeauna în vremurile când foamea era stăpână. Individul care și are pâinea sa pe colțul mesiei nu va ieși nici odată în stradă să ceară sau chiar să ia dela altul. El se va mulțumi cu ceea ce are și pâinea câștigată prin munca sa cinstită îi este întotdeauna mai dulce decât aceea luată cu forța năclăită în sângele aceluia care o avea.

Problema care se impune este ofensiva contra foamei una concepută cu o bună chibzuială, bine pregătită, și marele conflict care plutește în atmosferă nu se va deslanțui. Muncitorului care flămânzește astăzi în loc să i se dea pradă de spintecat trebuie să i se dea posibilitate de a produce. Prin aceasta el se face de folos întregii colectivități producând, și își salvează și interesele sale proprii, căci muncind câștigă și câștigând își va putea procura mijloacele cari îi asigură existența.

Noi cari suntem veghea dreptății sociale, la care ne îndeamnă și cultura noastră, dar dar mai cu seamă simțul nostru omenesc, am cerut mereu și vrem și azi, diviziunea muncii și participarea în mod proporțional după munca depusă la succesele obținute de societate. Întrebuintarea fiecărei energii în resortul în care va ști produce mai mult și nedivizionată, crearea de posibilități de muncă pentru

brațele și spiritele cari vor să muncească înlătură pentru totdeauna nemulțumirile și conflictele. Producțiunea, în modurile acestea, va fi selecționată și cantitatea va fi mai mare, potrivit selecționării și complectei întrebuintări a energiilor cari altfel se pierd în gol.

Crearea de posibilități de muncă și câștig. Un lucru care ne face să privim cu mult optimism fără a avea de gând să facem politică în articolul de față — acțiunea guvernărilor de azi. Ei au înțeles că liniștea, mulțumirea și bunăstarea în țară, va fi asigurată prin cheltuirea energiei în muncă productivă și prin exploatarea bogățiilor patriei noastre.

Canalul care va face legătura între capitala țării noastre, București, cu Dunărea și astfel cu Marea Neagră, este nu numai o necesitate pentru o intensificare a vieții economice a capitalei, ci mai este și o realizare dintre acelea cari vor stârpi lipsa de muncă, cel puțin în parte. Mai bine de o sută mii brațe vor găsi de lucru, și tot atâtea familii de muncitori vor avea pâinea de toate zilele asigurată pe o durată de 2 ani.

Este absolut necesară crearea mijloacelor de muncă pentru că spiritele se agită când stomacul este gol, nervii se încoardă când vezi că tu voind să muncești tânjești de foame, iar vecinul tău leneș se scaldă în belșugul ce i l-a asigurat conjuncturile necinstite. Și tot atunci gândul răzbunării împotriva societății și se oțelește și căleşte.

Multe dintre nedreptățile sociale au fost stârpite, inegalitățile, dela individ la individ au dispărut, se mai cunosc în stat doar cetățeni și nu cum era odinioară boeri și slugi. Tratatamentul din partea autorităților început să fie omenesc, și demn.

O chestiune a mai rămas și această neapăsătoare, și în același timp ne lasă într-o măsură oarecare mulțumiri, căci ea a început să-și capete soluționare. Se cere, dela aceia cari au posibilitatea, să dea: muncă. Căci munca li niștită, creșterea procură ceea ce noi vrem: pace, înțelegere și liniște.

Muncă, muncă și iarăși muncă celor cari vor să muncească, căci muncind învingem foamea, iar satul învinge porcii.

O viață nouă.

Sunt zece ani de o guvernare păcătoasă; zece ani s'a lucrat la slăbirea acestei țări; corupție și jaf în bunul țării și după zece ani de muncă de vellească, au adus liberalii țara la sapă de lemn. Hojiile lor numai acum se ivesc în lumina adevărată; acum, când partidul Național Țărănesc a luat în mână frânela guvernului și a ridicat vălul, care acoperea multele păcate ale acestor oameni, zilnic es la iveală lipsurile și pustiuul, lăsat în urma lor; pustiuul, lăsat ca moștenire noului guvern.

Cine cunoaște acest pustiu, își da seama de nenorocirea, în care se află țara și de marea răspundere, ce s'a pus pe umerii acestui guvern. Sărăcia și necinstea sunt în toiul lor. Țara merge cu pași repezi spre prăpăstie. Iar guvernul actual are sarcina, să împie dece această prăpăstie cu ori ce jertfe, pentru că cu acest gând l'a încredințat poporul cu volul său. Guvernul însă în munca sa topitoare de puteri, adeseori e împedecat chiar și de aceie sunt chemați, a-i da tot sprijinul, în greaua lui muncă.

Țara suferă de o boală mare, de boala sărăciei și a corupției. Și ca ori și care boală grea, trebuie să i să facă operația de lipsă. Ori cât de grea și dureroasă ar fi această operație, trebuie să se efectueze, pentru că e vorba de viața omului, când acesta e cuprins de boală grea, și de țară, când e vorba de mântuirea ei de prăpăstie, în care se află. La om se face operația cu cuțitul, iar la țară cu banul, dacă suferă de boala sărăciei și cu o disciplină aspră, dacă corupția își are cuibul.

Și această operație s'a început. Guvernul, cu toată durerea, ce o simte, a redus mult numărul funcționarilor, dintre cari mulți au rămas fără pâine; a redus numărul jandarmilor, al miniștrilor și așa mai departe. S'a făcut și se face mare economie în banul țării. Gropile însă lăstate de liberali sunt atât de adânci, atât de mari, că nici pe departe nuse pot astupa numai cu aceste economizări, ci guvernul a fost silit, să ridice dările, pentru că să poată scoate țara din incurcătura, în care se află. Da, e silit, s'o facă acesta nu pentru că el, acest guvern, a dus țara la prăpăstie, în care se află, ci din nenorocire, acest guvern a ajuns în situația, de a îndrepta și delătura răul, lăsat asupra țării de cărmuitorii liberali, cari azi sbeară din tufă și atâță poporul prin scrisul lor, că guvernul a ridicat dările. O mai mare neobrăznicie nu mai poate fi. În loc să-și pună cenușa pe cap pentru multele păcate și răutăți, ce le au adus asupra țării, mai au și cutezanța, a ponegri pe cei ce se zbuciumă și sunt siliți, a îngreuna poporul, care l'a ales cu toată încrederea, numai ca să scotă țara din ghiarele prăpăstiei, în care au dus o acești oameni, fără suflet și fără Dumnezeu.

Liberalii au dus țara la prăpăstie, înglodând-o în datorii, din cari bun e Dumnezeu, ca să putem scăpa. Și ca dezastrul, pustiuul să fie și mai mare, au instăpânit în țară, cu rădăcini adânci, și cuibul spurcat al corupției; al necinstei și a nedreptății. Nu numai cu cuvântul și fapta, ci chiar și prin legile făurite de ei, prin cari au lăsat o mulțime de ușițe, ca să potă scăpa mișei, când voiești, b pune mâna pe ei. Azi aceste legi sunt delăturate și înlocuite cu altele, potrivite spre binele țării; legi, cari înlocnesc deabinele, pe ceice caută a și da cu capul de ele. S'au făurit apoi legi anume pentru ajutorul și sprijinul țăranului, dela cari se așteaptă mult bine. Durere însă, că acest bine nu se poate face, fără ajutorul străinătății. Iar aceasta străinătate nu află de bine a și trimite banul său în țara noastră, câtă vreme nu vom fi în rând cu cheltuețele și datoriile noastre de aici. Și gropile fiind mari, nu se pot astupa cu vorbe goale; ele se astupă cu bani și încă cu bani. grei și de unde bani, dacă nu din impozite?

Legile, făurite de partidul Național Țărănesc, nu le laudăm; ele singure au să se laude la vremea lor. Zilele aplicării lor în viață se apropie și nădăjduim mult în binele și planul, ce are, să ni l aducă, instăpânind în România Mare o nouă viață; viață plină de nădejdi.

I. G.

Grevă mare la Lupeni. — În ziua de 6 Aug. a. c. muncitorimea dela minele din Lupeni a declarat grevă fiind puși la cale de niște agenți provocatori, sub pretextul unui diferend între muncitorime și direcțiunea minelor. Cazul a degenerat în rebeliune și periclitând ordinea și siguranța au fost chemate detașamente militare și jandarmi. Muncitorimea nesupunându se ordinului de a se resfira pașnic, procurorul a ordonat forței armate să tragă focuri. Sunt 22 morți și mai mulți răniți. Guvernul s'a sezișat imediat și cazul se cercetează pentru a se stabili cine poartă vina spre a se lua cele mai severe măsuri.

Legea nouă a poliției — a intrat în vigoare. Conform acestei legi prefectii de poliție vor purta numele de chestori. Posturile de chestori și de comișari vor fi complectate pe viitor numai cu oameni învățați având studii universitare și titluri de doctor sau licențiați în drept.

Pentru ocuparea funcțiilor mai mici se cere b.calaureatul sau absolventa celor 8 clase secundare, Agenți nu pot fi decât cei cari vor dovedi, că au cel puțin patru clase secundare.

BULETINUL AGRICOL

al Camerei de Agricultură a Jud. Arad.

Prețul cerealelor pe piața din Arad în ultimele zile.

Grâu . . .	Lei 630—640.—	per 100 kgr.
Ggrâu nou	600—610.—	” ” ”
Orz . . .	460—490.—	” ” ”
Ovăș . . .	460—480.—	” ” ”
Porumb . . .	650—660.—	” ” ”

Prețul nutrețului pentru vite pe piața din Arad în ultimele zile.

Fân . . .	Lei 180.—	per 100 kgr.
Trifoi . . .	200.—	” ” ”
Lucernă . . .	220.—	” ” ”
Pac . . .	60.—	” ” ”

Vite nu s-au adus în obor din cauza boalei.

T i m p u l.

Caldură extraordinară, ploaie nu a fost afară de unele părți din județ unde a plouat puțin în cantități de tot insuficiente.

Intrucât în curând nu vom primi o ploaie mai corespunzătoare, recolta bună de porumb care am așteptat-o se va micșora simțitor.

A v i z.

După cum suntem informați de către autoritățile locale în comunele Bărzava, Cil, Alma se află cantități considerabile de fân de vânzare.

A v i z.

Camera de agricultură aduce la cunoștința publicului că cu data de 9. 10 și 11. August 1929, se va deschide în Iosășel plasa Hălmașiu în școala pomologică a D-lui Pavel Bogdan seria de cursuri practice pomologice, cu care ocaziune se vor da participanților afară de sfaturile necesare la altoit și alte informațiuni ce stau în strânsă legătură cu pomologia. — Participarea este liberă și scutită de orice taxă.

Prima adunare generală a biroului agrar internațional din PRAGA.

Cu data de 23, 24 și 25. Maiu 1929. s-a ținut adunarea generală a biroului agrar internațional în Praga la care au participat ca membri ai biroului delegații partidelor național-tărânești din următoarele state: Austria, Bulgaria, Estonia, Finlanda, Franța, Olanda, Letonia, Polonia, România, Elveția, Cehoslovacia și Jugoslavia și care în lipsa președintelui Dr. A. Sveh'a fost Ministru președinte, a fost prezidată de Dl. Dr. Carol Viskovsky, fost ministru, din a cărui vorbire de deschidere publicăm în rezumat următoarele:

Înainte de totă salutăm pe toți delegații organizațiilor în numele agriculturii Ceho slovece, care este mândră de faptul că primul Congres Internațional agrar se ține în patria ei, urmărind un scop atât de frumos și mare ca; apropierea internațională a tuturor ramurilor celei mai vechi și mai populare familii din lume; a familiei țărănilor.

Declarăm că precum pământul așa și agricultorii sunt nedespărțibili, uniți cu patrie lor, formând astfel cea mai solidă bază de Stat. Iar prima datorință națională a Statului este de a se îngriji de prosperarea și fericirea agriculturii.

Agricultura a dat masa luptătoare, ea însăși a fost nutritorul populației în război și ea a dat pâine celor reînțorși la viața pașnică, astfel fiind, nu este numai primul pionier al unei vieți noi economice, ci și proteguitorul păcii sociale și a ordinii interne.

Credința și iubirea cea mare a agriculturii față de glia strămoșească transpusă în viața politică, dă patriotismul proverbial. Nu patriotismul de vorbe goale, ci o adânc înrădăcinată iubire de patrie, care se rezimă pe munca îndeplinită de secole pe acest pământ.

Contactul luptele permanente cu natura, munca grea de meserie, a dezvoltat sentimentul de datorie și de conștiință vieții serioase, formându-se odată prin acestea baza punctului de plecare în spre pricepere serioasă a datorințelor cetățenești și stima nu numai față de averea proprie, ci și față de averea străină.

Așa este agricultorul la noi și așa este pretutindena zice Dl. Carol Viskovsky Așa este a fost și va fi trimbiătorul muncii productive, apărătorul gliei, averii familiare și naționale. spriginul păcii a ordinii și proptea cea mai credincioasă a Statului a Legislației și respectator devotat al Legei.

Noi nu voim să credem o lume nouă, nu voim o viață separată și contrară concetățenilor de altă clasă, ci voim a ne valorifica principiile vieții noastre în cadrele posibile legale și a constituțiilor actuale și, a crea împreună cu celelalte pături a populației — atât pentru noi cât și pentru ei — un mijloc de trai sănătos în viața noastră de Stat național.

În schimb aproape pretutindena în întreaga lume întâlnim părerea că ținta agriculturii este de a hrăni pe alții și anume cu prețuri mai eficiente, nu însă a trăi ca alte pături a populației, de a avea partea proporțională la bogățiile naționale, materiale și culturale.

Noi combatem aceasta vedere, care chiar și în statele moderne deosebește agricultura la gradul de supusenie față de celelalte clase, cari nu apreciază opera agriculturii după valoarea muncii depuse.

Suntem destul de numeroși! Nu ne lipsește puterile, dar ne lipsește unirea și organizația profesională. Se simte necesitatea de a trezi în întreaga agricultură voința și conștiința de a decide cu celelalte clase ale țării, chestiunile de conducerea statului și de a fi recunoscută ca factor echivalent.

În unele state avem numai reprezentanți dar ne am cucerit o poziție puternică în conducerea Statului ca de ex. în Finlanda Letlanda, Austria, Cehoslovacia și România.

Aceasta cucerire va fi pentru noi o îmbărbătare de a întări organizațiile noastre pentru a ajunge la conlucrarea în conducerea Statului și acolo, unde până azi încă nu suntem reprezentanți.

Noi nu suntem dușmanii nimănui suntem gata de a trăi și a conlucra în pace cu toți acei cari sunt conștiință de pretensiunile noastre juste. Noi nu pretindem mai mult decât alții și nu voim stăpânirea asupra altora. Dar nu ne îndestulăm cu mai puțin decât alții și nu suferim stăpânirea altora. Noi stăm pe pământul agriculturii noastre naționale, care o vom servi prin unirea și opera noastră de organizație agricolă internațională.

Înceind vorbirea Dl. Dr. Carol Viskovsky, deschide desbaterile ședinței generale, în speranța că opera comună va contribui la o nouă orientare și punct de plecare pentru crearea unei sorți mai bune a marelui familii agricole.

N. P.

Reforma economică

Chestiunea a fost actuală de când țara s'a mărit, de când foamea în pragul fiecăruia dintre noi și este actuală, mai cu seamă azi când statul reclamă jertfe din ce în mai mari, iar contribuabilul se găsește în imposibilitate să facă față îndatoririlor sale cetățenești.

Circulația bunurilor azi poate fi considerată ca neexistentă. Funcționarul dela oraș, prost plătit, muncitorul de fabrică fără lucru, deci fără plăți, este nevoit să-și reducă trebuințele satisfăcându-le doar pe acelea mai imperioase. Agricultorul, în totdeauna speculat, este pus în situația deplorabilă de a și desfăce produsele unei munci de un an pe prețuri derizorii.

Astfel prezentându-se situația urmările sunt ușor de condus. Principalii susținători ai organismului statului, factorii cari dau viață economiei naționale, nu numai că sunt în posibilitate de a contribui materialicește la întreținerea angrenajelor cari în complexul lor formează statul, dar viața lor devine insuportabilă datorită faptului că n'au putință să agonisească strictul pentru ei și familiile lor.

Fără ca să dăm lecții, pretendem totuși a ști cum că bunăstarea unui stat depinde necondiționat de bunăstarea claselor așa zise de jos: mulțimea, agricultorii, manualii și intelectuali, susțin statul, prin ei trăește și înflorirește economia unei țări. Urmează de aci că agricultorul trebuie să fie ocrotit pentru a și putea intensifica producția sa, și mai presus de toate, pentru a și putea valoriza produsele sale în mod just. La fel muncitorii manuali trebuiesc ocupați, întreprinderile să-și ungă roțile și producția să înceapă. Muncitorimea se va ocupa de ideile răsturnătoare a actualei așezări de stat atunci când n'are de lucru, nu câștigă, și n'are ce mânca. Bolșevicii sunt cei flămâzi.

Să maghiarizăm!

Nici mai mult nici mai puțin nu ne cer concetățenii noștri maghiari decât să maghiarizăm. Să maghiarizăm ce este românesc ce a a fost și ce-are trebui să fie românesc. Nu suntem destul de maghiarizați Acți în Ardeal. În oficiile publice — de și pe pereți se scrie cu litere de o șchioapătă „aci se vorbește numai românește“ n'auzi vorbindu-se decât un gurește Te duci Dta, Român, la Administrația Financiară din Arad abunăoară, și ești întâmpinat, de către funcționarul Statului Român în limba maghiară.

Satele românești aveau nume românesc decât lumea. În anul 1910 stăpânirea maghiară maghiarizează și din Seleuș face Szölös, din Buteni face Bökény ș. a. m. d. Sute de ani numirile românești au rămas numiri oficiale și pentru stăpânire. Dela 1910 până în 1918 trecură abea 8 ani. Noua stăpânire, cea românească schimbă din nou numirile reinviindu-le pe cele românești de altă dată. De atunci și până azi trecură 11 ani. Si totuși frații noștri maghiari nu vor să se impece cu această situație. Pentru ei numirile din 1910 au rămas carte scrisă. Au putut să și uite mai ușor aceia ce a trăit sute de ani decât aceia ce a viețuit 8 ani.

La Oradea s'au făcut numiri de străzi. Presa maghiară este scandalizată

În toate vremurile, calul de bătaie a fost funcționarul public. El servește obstea prin munca sa și tot el contribuie mai intensiv la cheltuielile statului pentru că este mai ușor controlabil și mai ușor de urmărit. De pregătirea lui, de conștiințiozitatea lui și de modul cum este mulțumit de stăpân, statul, depinde buna funcționare a serviciului unde își dezvoltă activitatea sa. Mașinaria statului nu-i permis să funcționeze defectuoasă, căci duce la ruină. Experiența celor din urmă zece ani dovedește această afirmațiune.

Guvernul actual a întreprins și a realizat reforma administrativă centrul mișcător al vieții unui stat.

Înceierea împrumutului pentru agricultură, precum și realizarea creditului agricol și funciar, are de scop intensificarea celei mai importante ramuri de producțiune a țării noastre: **agricultura**. Refacerea căilor ferate și a drumurilor este nu numai o necesitate administrativă și de apărare, dar ea s'a întreprins și în vederea încetării lipsei de muncă și de câștig de pe urma cărora a suferit muncitorul manual.

Guvernul trebuie să-și dea seama, și și să dea, că este o abnormitate să te mărginești, în această calitate, la a cere fără a da. În definitiv rolul guvernelor este să repare, să refacă, să dea noi directive vieții de stat, să construiască.

Viața economică a României a fost cărmuită spre țeluri streine de cele ale națiunii, ea a trebuit pusă pe adevăratul său drum. Aceasta a reclamat și mai reclamă încă jertfe din partea națiunii și acelora aleși de națiune. Nici unul nici altul nu trebuie să uite că o reformă economică, care schimbă întreaga viață a unui stat, se va putea realiza prin muncă desinteresată deosebit depusă de fiecare la locul său, și prin coordonarea realizărilor lor.

pentru că comisiunea a socotit de bine să dea numiri Românești străzilor și de ici colea, câte un nume luat din literatura și știința mondială. Nici un nume maghiar! Asta supără.

La rândul nostru noi, Românii, trebuie să stăm chitic și să tăcem din gură dacă străzii I. C. Brăteanu i se zice și azi Weitzer Janos ucca, să nu ne supărăm dacă pieții Avram Iancu nu i se poate zice nici azi decât Szabadság tér.

Dacă am vrea să mulțumim pe confrății noștri maghiari ar trebui să otrăvim, să ardem și să distrugem tot ce i românesc și în cele din urmă să ștergem orice șuvițe de sentiment românesc din sufletele noastre, să nu ne mai recunoaștem pe noi însine, să tăgăduim că am fost vre'odată Români și că această națiune a existat vre'odată pe suprafața pământului. Atunci vom fi satisfăcut pe confrății noștri maghiari cari seamănă mereu sămânța furtunei.

De vânzare

o garnitură completă de treierat

de 6 puteri în stare foarte bună la

Ioan Frățilă, Agriș (Jud. Arad)

Inceputurile cooperăției maghiare¹⁾

de Dr. Emil Botiș.

Antecedentele mișcării cooperative maghiare sunt în srânsă legătură cu criza economică și socială care a bătuit în Ungaria în secolul trecut²⁾. Țărănimea abia emancipată de sub iobăgie a trebuit să lupte cu criza agrară provocată de concurența americană. Inportul din America a porumbului și al grâului a atacat rendementul agriculturii la tulpină. A mărit răul și faptul că liberalismul economic ajungând principiu de de conducere al țării, guvernul s'a reținut de a-se amesteca în viața economică chiar atunci când trebuia să apere peceislabi împotriva exploataării. Ideile lui Széchenyi cari propagau îmbogățirea națională au fost falsificate, și s'a început o luptă fără scrupule spre îmbogățirea individuală, fără a mai alege mijloacele.

Liberalismul economic a înfăptuit marea finanță industrială și în urma ei a apărut o nouă societate suprapusă; plutocrația.

O parte din aristocrație luptând cu greutățile materiale cauzate de criza agrară s'aretras din viața publică, spiritul lui Széchenyi Ștrfan căre și a văzut chemarea în nobilirea și întărirea rasei maghiare³⁾ s'a retras cu încetul pe planul secundar ne mai găsind urmași. Clasa proprietarilor mijlocii a dat faliment. Până când în anii 1870 și urm. teritoriul proprietății mijlocie a fost de 6 miliarde și jumătate holde cadastrale. după un sfert de secol această proprietate a scăzut la 3 milioane și 900 mii holde cadastrale.

Intr'o măsură atât de repentină abia s'a mai întâmplat prăbușirea vreunei pături sociale. „Acesta a fost una din cauzele tragediei noastre“⁴⁾ între clasele superioare; grofii și nemeșii și țărănime s'a tăiat o prăpastie din cauza dispariției clasei mijlocie.

După cucerirea pământului clasei mijlocie specula uzurieră numită în vremea aceea în Ungaria „spirit comercial“ și a întins ghiarele și asupra proprietății țărănești. Sub vălul strălucit oral liberalismului economic s'a pornit o acțiune de sugrumare care a condamnat întregi regiuni la moarte. Spiritul uzurier și a introdus veninul său mortal prin forma creditului dat lunei dela sate, iar țărănimea hărțuită de criza economică s'a aruncat după creditul ucigător. Peste tot băntuia cămătoria nerușinată. În regiunile muntoase mai ales în Ardeal fiecare sat își avea bancherul său care ajuns în acel sat cu straița în băț încurând își câștigă brevetul de vânzare a beuturilor. Cărciumele și bodegile au ajuns în mâna elementelor străine imigrate din Galiția. Acești jidani au săpat groapa țaranului nearmat la luptă. Țăranii strămtorați de fisc de impozitele grele își vindea înainte recământarului satului, care demulțorii avea poliță (vecsel) trasă pe țaran și astfel i-a putut să i bată duba fără întârziere. Executările zilnice s'au răspândit epidemic, așa că în scurt timp foștii iobagi au rămas fără căpătâi.

Au apărut deci emigranții; țaranul și-a luat lumea în cap spre America. În aleaș timp prin strămtorile nord-estice ale Carpaților s'a stecurat tot mai evident imigrantul evreu din Galiția. Legiuirile liberale nu au ocrotit nici țărănimea nici rodul pământului de atacurile cămătarilor. Nici nu a putut stăvili imigrațiunea evreilor din Galiția fiindcă politica Vienei nu suferă baricade între cele două state ale Monarchiei, nici de politică vamală protecționistă, ocrotitoare a agriculturii nu putea fi vorba fiindcă așa cereau interesele industriei austriace. Impotriva uzurei și a „ingeniozității comerciale“ (comandarea prin agenți a mașinelor agricole, comandate pe rote foarte scumpe, escrocării cu cambii) ar fi putut statul să ocrotească pe cetățenii săi; dar cine s'a gândit la „intervenția statului“ în lurile de miere ale liberalismului economic?

Afară de concurența grâului și porumbului american și rus au mai contribuit și anii răi la agravarea crizei. Aceste lovituri ale naturii și ale oamenilor au făcut ca în anul 1873 să devie acută criza economică ce a izbucnit puternic Țării aveau nevoie de credite. Cămătaria s'a generalizat și a apărut cumpărarea înainte a recoltei „pe picioare“. Creditul, politica vamală tindeau spre comercializare, spre industrializare, politica agrară lipsea cu desăvârșire, satul care în 1848 s'a eliberat de sub iobăgie și-a pierdut în boierul falit ultimul sprijin povățuitor, a devenit robul cămătăriei.

În astfel de împrejurări a apărut în viața publică Contele Alexandru Károlyi care urmează idealul Contelui Ștefan Sácenyi și în anul 1879 propune Asociației Agrare din Ungaria (Országos Gazdasági Egyesület) ține rea unui congres care să se ocupe cu cauzele de căderi agriculturii și cu vindecarea relelor. În acelaș an se convocă la Székesfehérvár congresul agriculturilor cari au avut o însemnată primordială în viața agriculturii maghiare. Aci se hotărăște înființarea Asociațiilor Agrare județene și regnicolare. Aceste asociații se federalizează și la anul 1881 se înființează Federația Agriculturilor (Gazdakör) al cărei conducător devine Contele Károlyi. Acea Federație a Agriculturilor a dezvoltat o activitate rodnică, în rândul ei s'a ridicat ideea cooperăției maghiare. Această Federație a organizat cel dintâi congres internațional de agricultură cere s'a ținut la Budapesta în anul 1885. Președintele congresului a fost contele Károlyi care a vorbit aci pentru primădată despre cooperăția maghiară. Deci despre o mișcare cooperativă adevărată la maghiari numai după acesta dată putem vorbi. Cercurile oficiale cooperative din Ungaria afirmă⁵⁾ că a existat organizații cooperatiste și înainte mișcarea agrariană. Anume se afirmă că prima cooperativă maghiară se constituie în Ardeal la Târgul Mureș în anul 1840 anume o societate de desdaunare în caz de incendiu „Marosvásárhelyi Tűzkármentesítő Társaság“. Părerea noastră este că o astfel de afirmație este lipsită de orice temei primo fiindcă în acest timp (anul 1840) se făceau primele încercări ale cooperăției mon-

diale (Societatea echitabililor pioneri din Rochdale din Anglia e din 1844) secondo fiindcă societatea amintită nu are nimic comun cu cooperativele.⁶⁾

Pionierii cam întârziți ai cooperăției maghiare Contele Al. Károlyi, Andrei György și Iosif Hajos au găsit în drumul lor de propagandă cooperatistă comunele maghiare în complectă ruină. Clasa proprietarilor mijlocii au fost total distrusă. Cei mai mulți au plecat din curiile lor dând locul noilor proprietari. „Inteligența“ satelor preotul și învățătorul stăteau neorientați față de necazurile poporului, ne înțelegându și menirea ce ar fi avut pe terenul social. Cea mai mare influență în viața satelor o avea cărciumarul care era bancherul, întreprinzătorul, și primul virilist al satului. Acțiunea de salvare a poporului a întâmpinat multe greutăți puse de presa cumpărată de plutocrație dar avea de luptat și cu indiferența guvernului, ceace a decis pe contele Károlyi să înceapă o acțiune în Parlamentul țării pentru propagarea cooperăției. (va urma)

Despre desemn și pictură

— Artele —

Formarea și evoluția lor.

Omul, fie sărac ori bogat, trebuie să fie om și nimic din ale lui nu trebuie să i fie necunoscut: trebuie mai presus de toate să și prețuiască viața și totul ce dă vieții preț și noblețea. De bunăseama, arta face parte integrală din complexul vast al vieții, căci dacă ne gândim bine, vom vedea că lucrul acesta de artă, e chiar lumea, e natura însăși și. Cum însă în lumea aceasta traiesc mii și mii de oameni, din cari prea puțini sunt de aceia cari știu sau cunosc arta în adevăratul sens al ei sau cari ar fi cetit măcar ceva despre ea-zic, dat, fiind acest fapt, voiu căuta în rândurile de față să scriu ceva despre artă, pentruca măcar cetind să ne formăm cel puțin o idee generală despre ea, despre formarea și evoluția ei. Și ca să păstrez subiectul, voiu începe cu desemnul, care este baza fundamentală a picturii.

În această ordine de idei voiu arăta că, din chiar cele mai depărtate timpuri desemnul, a fost considerat ca mijlocul cel mai viu de exprimare a ideilor și sentimentelor sufletului; pe o vreme însă, neliniștea vremurilor, năvălirile barbare, au făcut cum ne spune Kuhlmann, unul dintre reformatorii desemnului din Germania, ca acest mijloc de dezvoltare intelectuală cât și celelalte izvoare ale vieții, să fie înăbușite. Se stinse astfel și lumina strălucită de exprimare clară a atâtor și atâtor frumuseți!

Cu toate acestea arta n'a dispărut. Din potrivă, a trecut mereu înainte dela Egipteni la Greci, dela aceștia la Romani unde apoi, în epoca de liniște și refacere a creștinismului, se formă mai mult și străluci mai tare poate ca ori când. Căci spiritul omenesc și atunci ca'ntodeauna, nu s'a mărginit numai la științele propriu zise, ci a căutat și Frumosul. creând opere de artă, cari au început cu vremea și care de bună seamă, se vor sfârși odată cu ea.

În această epocă prin urmare, artele au luat o dezvoltare considerabilă. Mă voiu mărgini a arăta numai felurile lor și apoi să stăruiesc mai mult asupra desemnului și picturii. Artele acestea sunt: poezia, muzica, pictura, sculptura, și arhitectura. Toate produc opere de artă, cari ne farmecă, ne mișcă ușor

ca nește amintiri plăcute din trecut...

În evoluția desemnului demnă de toată atențiunea, este tocmai felul cum s'a format. Se știe că la început oamenii duceau o viață mai retrasă. trăiau în păduri, printre animalele sălbatice îngrozitoare, de care au trebuit să se apere mai întâiu cu forța brațelor și numai în urmă cu ajutorul diferitelor instrumente: cuțite securi, etc. Și cum spiritul de artă a luat naștere odată cu omenirea, cum am mai zis, era natural ca și în epoca aceasta, el să se fi manifestat întrun mod destul de accentuat. Cele mai reale dovezi despre aceasta ar fi negreșit, desemnele ce se găsesc sculptate pe pereții peșterilor și pe instrumentele de care oamenii de atunci se serveau, drept arme contra animalelor sălbatice. Și e lucru foarte caracteristic acelei epoce, că toate, aceste desemne reprezintă fiare uriașe cu colți și ghiare, cu cari au trebuit să se lupte când erau atacați. Aceasta pentru că, spaima de care erau cuprinși, li s'a întipărit în minte atât de puternic, încât ușor au putut-o sculpta în piatră sau alte locuri stâncoase, unde se refugiau.

Dar dela aceasta primă sfortare a artei omenesti până la gravura de astăzi, desemnul propriu zis precum și variațiile lui forme, au evoluat foarte mult. Și ca să ne dăm seama de lucrul acesta, este de ajuns numai să privim vestita gravură „Isus înviând pe Lazăr“ alui Reinbrand, ce a fost și va rămâne de-a pururi celebră și poate neîntrecută chiar de către nici una din viitoarele generații de artiști.

**

În legătură cu dezvoltarea desemnului s'a făcut și aceea a picturii. Proportțiile formării ei, erau la început ca și la desemn, mai mici. Și aci întâiu s'a făcut conturul și pe urmă unde era posibil se umplea cu culori. Așa a luat naștere pictura. O închegare mai pronunțată însă a cunoștințelor în domeniul picturii, se realizează chiar în epoca romană, în mănăstirile călugărilor creștini de atunci. De acolo au pornit ideile superioare ale artei, acolo pictura găsi cel dintâiu azil. Călugării, erau singuri în vremea aceea, cari pictau ilustrând o mulțime de obiecte și cărți. Se mai ocupau apoi și cu pictura bisericească, pictând în bisericile lor diferite tablouri religioase pline de multă expresie, forme plastice și sentiment religios. Caracterele cele mai de seamă ale acestei dezvoltări a picturii, se găsesc în chiar lucrările mai sus amintite.

Vedem dar că iubirea față de biserică, față de Dumnezeu, este trăsătura cea mai puternică a picturii din acea vreme. Prin urmare, renașterea artei veni în vârsta de mijloc numai dela Cler. Era și natural, că restul poporului era împărțit în două tabere: una (războinică), formată din feudali, baroni, cari nu știau să și scrie nici numele; iar alții (robii), formată din sclavi, care trebuiau să lucreze mereu pentru stăpânii lor.

Pictura însă nu se opri aci, căci Renașterea emancipează arta ei și îi dădu o viață deosebită. Despre aceasta am să scriu cu altă ocaziune

Teodor T. Țucra.

Citiți și răspândiți
Românul

¹⁾ Fragment din lucrarea: „Istoricului mișcării cooperative în Ardeal“ ce va apărea în curând.

²⁾ V. A. „Hangya termelő — értékesítő és fogyasztási szövetkezet, a magyar gazda szövetség szövetkezeti központja első 2. éve. Budapest 1923. Ed. „Hangya“.

³⁾ op. cit pag. 7.

⁴⁾ op. cit. pag. 8.

⁵⁾ op. cit pag. 10.

Publicație de licit. falimentară.

In cauza falimentară alui Leopold Weisz, și Leopold Irsai din Arad prin Prezenta aduc la cunoștință publică că în urma deciziei aduse de către Comisiunea falimentară mobilele luate în inventarul falimentar al falitului Leopold Weisz de la poz. 1411—1434.— în valoare estimativă de 11.980.— lei, apoi Leopold Irsai de la poz. 1435—1457.— în valoare de 14.730.— lei, prin ofertă va ajunge într-o masă sub licitație.

Oferta în scris închisă separată pentru Leopold Weisz și separată pentru Leopold Irsai cu cauție care corespunde 10% din valoarea estimativă se va înainta în biroul meu Arad Piața Luther în casa lui Chera cel mai târziu până la data de 19 August 1929 ora 12 a. m.

Comisiunea asupra ofertelor sosite va decide în biroul subsemnatului avocat în ziua de 19 August 1929 după masă la orele 3 astfel ca în primul rând va ține o licitație orală și după aceea va deschide ofertele înscris rezervându-și dreptul asupra acceptării oricărei oferte sosite la fel și a le respinge și eventual a valida mobilele în alt mod. Acăui ofertă va fi acceptată de comisiunea falimentară va fi dator ea în decurs de 24 de ore de la data ținerii licitației să plătească în mâna mea întregul preț de cumpărare scăzând cauția depusă afară de aceea 26.— lei timbre precum și 2.4. din prețul de cumpărare drept impozit proporțional. Cumpărătorul e dator ca mobilele să le preia în decurs de 24 ore. In cazul acela dacă cumpărătorul nu va satisface condițiilor cuprinse în publicațiunea de licitație prezentă își va pierde căința sa depusă fără de nici o obligație de despăgubire.

Nici comisiunea falimentară și nici subsemnatul curatorul masei feimen tare nu răspund de calitatea mobilelor.

Dr. Emil Veliciu avocat
curatorul masei falimentară
Weisz și Irsai din Arad

Primăria comunei Dorobanți.
No. 999/1929.

Publicațiune.

Se aduce la cunoștință generală, că în ziua de 7 Septembrie 1929, ora 10 a. m. se va ține licitație publică în localul primăriei comunei Dorobanți pentru executarea lucrărilor și procurarea materialului necesar la construirea liniei telefonice de 7700 mtr. între comunele Dorobanți—Curtici.

Reflectanți își vor înainta ofertele închise și sigilate acestei primării până în ziua licitațiunii însoțită de o garanță de 5% a costului după deviz.

Licitațiunea se va ține pe lângă respectarea dispozițiilor cuprinse în art. 72—83 din Legea Contabilității Publice.

Condițiunile de licitație a se pot vedea în orice zi de lucru în orele oficioase, în biroul primăriei.

Dorobanți, la 2 August 1929.

Primăria.

Dela primăria comunei Măderat.
No. 911/929.

Publicație de licitație.

Primăria comunei Măderat în ziua de 9 Septembrie a. c. la orele 9 a. m. în localul primăriei ține următoarele licitații:

I. Pentru furnizarea alor 8 vagoane de lemne de foc clasa I-a pe seama primăriei, notarului și școlilor.

II. Pentru vopsituh alor 5 camere cu 7 ferestri și 5 uși și unele reparări la locuința notarială.

Licitații odată cu oferta vor depune în numerar 10% din suma totală.

Caietul de sarcini se poate vedea în timpul oarelor oficioase, la primăria comunală.

Măderat, la 30 Iulie 1929.

Notar comunal: Primar comunal:
Gulácsy s. s. Păcurariu s. s.
(L. S.)

Primăria comunei Chereșeș.
No. 750/1929.

Publicațiune.

Se publică licitație publică cu oferte închise pe ziua de 27 August 1929, orele 10 a. m. pentru furnizarea a lor 2 1/2 vagoane lemne de foc necesare încălzitului birourilor primăriei și locuinței notariale și 2 vagoane pentru Școala de Stat.

Licitația se va ține în localul primăriei și în conformitate cu L. C. P. Chereșeș, la 29 Iulie 1929.

Primăria.

Primăria Comunei Sinte Mare.
Nr. 682/1926.

Publicațiune.

Rămânând fără rezultat licitațiunea publicată pe ziua de 11 Iulie 1929, publicăm o nouă licitație pe ziua de 24 August 1929.

I.

La orele 8 pentru furnizarea unei tobe tobe și furnituri de cancelarie pe anul 1929.

II.

La orele 9 pentru furnizarea armamentului necesar garzilor comunali.

III.

La orele 10 pentru furnizarea alor 430 litri petrol și repararea lămpilor necesare pe anul 1929.

IV.

La orele 10 și jum. pentru compactarea registrelor și cărților de lege, pentru furnizarea registrelor și imprimatelor necesare pe anul 1929.

V.

La orele 11 pentru furnizarea unui vas de apă, materialul necesar la repararea rechizitelor de pompierit și executarea lucrărilor de reparat.

VI.

La orele 11 și jum. pentru furnizarea alor 20 m/m. ovăs, 8 cară de paie repararea harnașamentului și trăsurilor comunale și potcovirea cailor anual necesar pentru cărașia comunală pe anul 1929.

VII.

La orele 12 pentru furnizarea alor 12 buc revolvere cu toc de piele pentru vigiliile de câmp.

VIII.

La orele 15 pentru reparațiunile mai mici ce s'ar ivi din caz în caz la edificiile proprietatea comunei în cursul anului 1929.

IX.

La orele 15 și jum. pentru furnizarea alor 10 vagoane de piatră necesară la împetrirea împrejurul fântănei arteziene și pentru materialul necesar la repararea și întreținerea fântănelor din comună și din hotar.

X.

La orele 16 pentru furnizarea materialului necesar la întreținerea podurilor din comună.

XI.

La orele 16 și jum. pentru furnizarea vălăuilor și materialului necesar la întreținerea fântănelor de pe pășunea comunală.

XII.

La orele 17 pentru furnizarea alor 420 litri de petrol necesar la iluminatul străzilor pe anul 1929.

XIII.

La orele 17 și jum. pentru furnizarea alor 30 m/m. ovăs, 40 m/m. porumb, 14 m/m. urlău 25 cară de paie, 1300 jupi de tulei, furaje necesare pentru animalele de reproducție pe anul 1929.

Condițiunile de licitație se pot vedea în biroul notarial sub orele oficioase.

Licitațiunile se vor ține în conf. cu dispozițiunile Legii contabilității publice art. 72—83 cu oferte închise și sigilate în localul Primăriei.

Sinte Mare, la 22 Iulie 1929.

Primăria.

Comitetul Urbarial Sinte Mare,
Nr. 9/1929.

Publicațiune.

Rămânând fără rezultat licitațiunea publicată pe ziua de 15 Iulie 1929, Comitetul Urbarial din Sinte Mare publică o nouă licitațiune pe ziua de 26 August 1929 ora 10 a. m. pentru furnizarea alor 8 vălău și materialului necesar la repararea fântănelor din pășunea Urbarială.

Condițiunile de licitație se pot vedea la secretarul Comitetului Urbarial sub orele oficioase.

Licitația se va ține în localul Primăriei cu respectarea dispozițiilor legii contabilității publice art. 72—83. Sinte Mare, la 22 Iulie 1929.

Președinte:

Primăria comunei Șimandul de Jos.
Nr. 660/1929.

Publicațiune.

Se aduce la cunoștința publică, că în ziua de 6 Septembrie a. c. se va ține licitație publică la primăria comunei Șimandul de Jos, la orele 10 a. m. pentru furnizarea alor 60.000 buc. cărămidă bine brsă I. cal. necesară la construirea trotuarului pavaj, precum și pentru construirea trotuarului.

Licitațiunile se vor ține pe lângă respectarea restricțiunilor art. 72—83 L. C. P. cu oferte închise și sigilate.

Caietul de sarcină se poate vedea în biroul notariatului Șimandul de Jos. Șimandul de Jos, la 22 Iulie 1929.

Primăria.

Cinematograful ELISABETA.

Dela 11

Inimă femeiască fotografat

Reprezentațiile încep la o. 5, 7 și 9

Mare asortiment în pneumatice vechi și impermeabile alese special pentru fabricarea încălțămintelor
Societatea Comercială de Cauciuc

Strada Eduard Vaillant
Le Bourget (Franța)
Telegrame: Serap-le Bourget
Telefon: Nord 77-86.

Dr. Kapdebo — incunoștințea pacienții săi bă până la 15 August să află în străinătate.

Cinematograful Urania

Dela 11

Fica Regimentului

Repr. încep la ora 5, 7 și 9 1/4

Băile Simay

Bae de înot și de soare

deschis pentru femei Marți toată ziua și Vineri d. a. pentru bărbați liber în fiecare zi înainte de amiază cu excepția zilelor de duminică și Marți

Ștrandul deschis

Lunea și Joia între orele 5—8 m.p.

Direcția băilor.

Cinematograful Appolo

Dela 11

Fica Regimentului

Repr. încep 5, 7 și 9 1/4

Judecătoria rurală Șiria
Nr. G. 2923/1929.

Publicațiune de licitație.

Pe baza deciziei a Judecătoriei rurale Șiria No. de mai sus mișcatoarele sequestrale în favoarea lui „Victoria Inst. de Credit contra urmăritului pentru suma de Le 6000 cap. și pentru speșele stabilite până în prezent se vor vinde la licitație publică în comuna Cuvin la casa urmăritului și anume: 2 boi, 1 car uzat, 3 butoaie desfundate și 1 cocină ca supra edificiu. Toate acestea prețuite la suma de Lei 18500. Licitațiunea se va ține în ziua de 16 August 1929 ora 4. p. m.

Licitațiunea se va ține în baza §-lui 107 și 108 a legii execuțională din anul 1881.

Șiria, la 1 August 1929.

Maniu
Delegat jud.

Publicațiune.

Se aduce la cunoștința tinărilor nașcuți pe raza acestui Comisariat în ani 1909., 1910 și 1911 să se prezinte la circ. I. de poliție în Str. Mărășești camera 41 pentru a fi înscris pe tabela de recensământ.

Acei cari nu sau născut pe raza acestui oraș și locuiesc pe raza acestui comisariat timp de 6 luni și aceia trebuie se se prezente aducânduși cu sine extrasul do naștere și alte acte oficiale.

Acei care după aceasta publicație nu se vor prezenta vor sfârșii consecințele legi.

Arad, la 6 VIII. 1929.

ss. Deteșan
șeful circ. I. comisariat